

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atque Legvm || Pene Omnium
Gentium, Et || Rerum Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

8 de Iuramenti quibusdam Formulis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

Quo casu qui alieno nomine iurat, ex mandato iurat in animam
 constituentis, *optatum, 100 dist. c. ubi domino 63. dist. ubi gl. po-
 nit. formulam iuramenti nomine alieno faciendi.* Sed tamē in litem
 iurat dominus litis tantum, *l. vulgo presumitur, 7. de in lit. iur. P.*
 ¶ Iurat pater pro filio, eum dare non oportere, *l. qui iurasse, 26.*
 §. 1. *cod. Philo Iudæus lib. de iure iurando & religione, scribit, vir-
 ginibus & nuptiis votendi iurandi; potestatem admi legibus,
 quod penes parentes & maritos earum sit, habere voluntatem
 illarum ratam vel irritam. Et quia virgines per etatem vim iurifi-
 candi patum intelligunt, & opus habeant alieno iudicio: alia autē
 ad iurandum proliuiores sint, quam ferat maritorum vtilitas. Hoc
 tamen distinctum videbis luculenter in lege Dei, Numero. c. 30.
 Vide & l. 2. §. voto. de pollicita. P. Plato, 12. de legib. iurare eos nō
 ¶ vult, qui ex perituro sibi vtilitatem in dē parua fidem non habere,
 ¶ sunt: peregrinis litigantibus tamen iuramentū permittit. ¶ Nō
 ¶ luit etiam lex Romanotū principum, presbyteros cogi de omni-
 ¶ bus iurare, *l. presbyteri, in 1. §. auct. sed iudex. de episc. & cler. C. c. si
 ¶ quis presbyter, 2. q. 4. Et in edicto Pratoris conceptum refert Gel-
 ¶ lius, Virginem Vestalem, & Flaminem Dialem. in mea iuris. Et ione
 ¶ iurare non cogam, Gell. li. 10. c. 15. Fenest. li. de Sacerdot. c. 6. Cur autē
 ¶ hoc iuramentū ita sit, Plutarchus rationes dabit 4. Problemat.
 ¶ 43. Primum, quia tormenti aliquid genus est homini libero, ius-
 ¶ iurandum. 2. Quia absurdum est in re parua fidem non habere,
 ¶ cui diuina ac summa credita sunt. 3. Quod iusurandum in impre-
 ¶ cationem perituri desinat. Execrati autem omnis tristis & abomi-
 ¶ nanda: vnde nec aliis imprecari Flamines solent. Et laudata A-
 ¶ thenis illa facerdos, quae populi iniuria adduci non potuit, vt Alcibi-
 ¶ adem execraretur: dixit enim, precandi se causa non imprecā-
 ¶ di facerdotio praeditam. 4. Quia commune omniumq; esset peri-
 ¶ culum perituri, si homo impius ac periturus pro ciuitate positus,
 ¶ suscipiat.**

De Iurandi quibusdam Formulis. Cap. 8.

- 1 Iuramentum aliud solemne, aliud non solemne: & quid vtrum-
que, & seq.
 - 2 Solemne iuramentum quid habet.
 - 3 Iuramentum non solemne quid.
 - 4 Iuramenti concepti antiquorum varia, secundum mores diuer-
sarum regionum formulae, & exempla. & n. seq. 5. 6. 7. 8. 9. 10.
11. 12. 13. 14. 15. 17. 18.
 - 16 in Templo promissa maxime rata habita.
 - 19 Iuramenta solemnia Indorum nostra Christianorum: & iurare
solemniter quibus diebus non liceat. nu. 20.
 - 21 Iuramentorum non solemnum formulae, & per quae soliti sunt po-
puli quidam, & homines iurare. & n. seq. vsq; ad 30.
 - 31 Iurare Christianis per quae vetitum sit.
- ¶ Iuramentum t cuiuscunq; generis sit, formam certam habet: sed
 maxime determinatam, quando conceptis verbis, & certo mo-
 do, & non aliter deferunt. Vnde & quoddam solemne iuramentū,
 quoddam nō solemne dicitur. Solemne dicitur, quod habet cer-
 tas solemnitates praescriptas & dictatas, vcl a partibus deferenti-
 bus, vcl a iudice, vcl a lege, cum certa verborum conceptione, a
 qua variare iuranti nec recedere liceat, vel si recedatur ratum nō
 erit, *l. 3. §. Non erit ratum, 5. l. iusurandum §. ad pecunias, 2. 4. §. qui
 iusurandum, de iure iur.* Ab aduersario conceptio facta pro modo
 qualitatis personarum saepe mutatur & reformatur, *d. l. iusuran-
 dum §. ad pecunias, §. ait Prator, & §. non semper.* ¶ Conceptus
 verbis iurare, est verbis dictatis praetentibus a deferente ex arbi-
 trio ad iurantis, id est iuramentum postulantis iurare, *l. qui quid
 adstringenda, de verb. oblig. P.* Et concipere: est certam formulam
 constituere verborum. *¶ auctores dicitur* conceptum iuramentum
 Graecis, Et in hoc iuramento, ne quid mutaretur a iurantibus,
 verba aliquis praebat, quae iurans perse quebat: quae inde facili-
 us cognoscebatur si peierat, & conscientia contraria mutare
 vellent verba, vt licet conicere ex verbis Cornelii Taciti, huius-
 modi, *lib. 2. Annal. Senatus incoantibus primoribus iuramentum
 concepit, quo certatim omnes Magistratus ceteri, vt sententiam rogā-
 bantur, Deum aduocabant, nihil ope sua factum, quo cuiusquam salus
 lederetur: neq; se premium aut honorem ex calamitate cuiusum capis-
 se irripidat. & verbis iurandi mutantibus, quibus flagitii consi-
 entia iurat id est, qui delationum conscientia urgebantur, conceptione
 id est, formulam iurandi mutantibus, vt solent qui fallaci-
 ter iurant. Accedit solemni iuramento vltra conceptionem ver-
 borum, locorum certorum definitio, vbi iurandum sit, & rerum
 expressio per quas iurandū sit, & quas tangendo iuretur. Sic enim*

taquē & corporali iuramento magis inuicibile putatur iuramē-
 tum & irretractabile, *3. C. si maior se minor dixerit, & l. si aduers-
 vendit. C. Si alii concipiunt tangenda sacra lylana alicuius sacri,
 diuina Enangelia, crucem saluferam: antiqui aquam, igitur fer-
 rum, vomeres, & similia. ¶ Vnde contra constat, iuramentum
 non solemne esse, quod summarie & de plano praestatur, sine de-
 lectu verborum aut locorum. Quae exemplis facilius patebunt.
 Referam enim quaedam sacramenta solemnia, & non solemnia,
 per quae iurabant antiqui secundum locorum consuetudinem.
 Plura tamen quam referam praeteribo, ne praesū remorer, & quia
 forsitan facilia inuentu sunt. ¶ Narrat Aristoteles de controuer-
 siis olim iudicatos reos, alios iure iurando praestito, alios sine iura-
 mento: & fuisse illis iuramentum per secepti eleuationem, *Aristo-
 li. 3. Polit. c. 10. ¶ Festus docet Romanos, iurasse lapidem tenen-
 tes & prolicientes his verbis, Si sciens fallo, me diespiter, salua vrbe
 arceq; bonis eiciat, vt ego hunc lapidam, vide de hoc iuramento Esui-
 um, & Macrobius, & Erasmus in Chrsiad. 2. centu. 6. ada. 33. Iouē
 lapidem iurare. Cuius formulae Cicero videtur rationem adferre,
 4. Academica. quae, Rationem, inquit, comprobat maiorum dilige-
 tia, qui primum iurare ex animi sui sententia quemq; voluerunt. De-
 inde ita teneri, si sciens falleret, quod inscientia multa verjaretur in
 vita. Tum qui testimonium diceret, vt arbitrari se diceret etiā quod
 ipse vidisset, quaq; iurati Iudices cognouissent, vt ea non vt esse facta,
 sed vt videri pronuntiarentur, facti c. 1. de offic. Archidia. Sic iurata
 pud Plantum Lyconides seruo in fine Aululariae.**

*Sit ego sciens fallam ita me eiciat diespiter
 Bonis salua vrbe & arce, vt ego hunc lapidem.*

Vtebantur & Arabes lapide in feriendis foederibus, vt auctor est
 Herodotus, in 3. Polybius de foedere iurato Carthaginensium &
 Romanorum agens, verba haec eius iuramenti concepta fuisse
 tradit, *Polyb. in 3. Historia. Si recte ac sine dolo male hoc fedus atque
 hoc iusurandum fecero, Deus mihi cuncta felicicia praestet: sin auster aut
 ego aut cogito ceteris omnibus salua, in propriis legibus patriis, in prop-
 riis laribus, in propriis templis, in propriis sepulchris solus ego peream,
 vt hic lapis & manibus meis decidet.* ¶ In iuramento coniurationis
 impiae, Catilinæ cum Antonio & aliis eius farinae, maectatus est
 puer quidam, & iuramentum inquit super eius visceribus, quae
 vna postea comederunt, *Dio Cass. li. 37. Salustius in coniuratione
 Catilinæ etiam tradit, Catilinam oratione habita cum ad iusuran-
 dum sceleris sui socios addiceret, humani corporis sanguinem vi-
 no permixtum in patris circumtulisse: inde cum post excreationem
 omnes degustauissent, sicuti in solemnibus iactis fieri cō-
 suevit, aperuisse consilium suum.* ¶ Didys Cretensis recēset his
 verbis Agamemnonis allam iuramenti formulam, *Dicit. Cret. li. 2.
 belli Troiani. Agamemnon adferre hostiā liberos iubes, ac mex sub-
 latam sepe terram, cum eam duo quibus imperatum erat suspensam
 tenerent, gladium vagina educit, eog, bifurcam excessam hostiam in
 conspectu vbi diuiserat collocari iussit: dehinc ferrum sanguine ob-
 lutum, manu retinens, inter vtriusque sacri partem medius vadit, ac
 postremum transgressus iurat, inuoluntam a se, ad eam diem mansisse
 Hippodamiam.* ¶ Prope huiusmodi alia formula, qua iurauit
 Diomedes & Vlyses Troianis, dum confirmarunt, se seruaturus
 illis quae Antenorī promississent. Nam inquit idem Didys, *idem
 lib. 5. testes inuocant in eam rem Iouem summum, terramque ma-
 rrem, Solem, Lunam, ac Oceanum fore: dehinc excessis in partes duas
 hostiis, quae ad eam rem admota erant, ita vt pars ad Solem, residuum
 ad naues spectaret, per medium transferunt. Syracusii iurabant tacto
 igne cerei accenti: & ita iurauit Agathocles Amilcari, *Iustin. li. 22.
 ¶ Quadi Germanorum populus, iurabat eductis mucronibus,
 quos pro numinibus habent, Beat. Rhena. lib. 1. rer. Germanica.
 Narrat Paulianias in Laco. in 3. ab Sparta in Archadiam ter denti-
 bus, non longe abesse qui monumentum, quo in loco Tyndareus
 dicitur, conuocatis Helenae prociis: super excessis equi testibus,
 iusurandum concepit, cuiusque Helena desponsetur, armis
 se illius iniuriam si a quoquam illae nuptiae violatae fuissent vindic-
 aturum. Cumque hoc illos sacramento adegisset, eo ipso in loco
 equum defodisse. ¶ Homerus, *Iliad. 19. vers. 257. aham formam
 adfert iuramenti Agamemnonis, quae se purgavit intractam fuisse
 a se Briseidem. Et a Talthybio aprum Agamemnoni oblatum, &
 ab eo Attidem Agamemnona fetas excidisse, & Ioui obtrulisa
 his verbis iurando.***

*Isa vñ Ceis apōne Deon vñ ad...
 7h te nē hēi...
 dñs dñs nō vñ vñ, dñs nō...
 mē pē ēgō nūq; Beoni dñs xēp ē...
 Zzzz 3*

ἔτ' ἄντις ἐπέθεσαν κερχίαν ὅτι τὸν ἄλλο,
 ἄλλ' ἔμεν ἀπέστειμας ἐπὶ ἀλλοσην ἔμῳν.
 ἔδ' ἐπὶ τὸν δ' ἔπιπρονον, ἔμοι θεοὶ ἀρχαὶ δῖον
 ποικίλ' ἀμαλ', ἔσασθ' ἀδιδόν ὅπως σ' ἀλίτηται ἄμβροτας
 ἢ κ' ἀπὸ σωμαχῶν κ' ἄσεν τ' ἄμε γηλαί χαλκῶ
 ἢ τ' ταλθίβις ἔπολλης ἀλός ἐς μέγα λάτμα
 ἦμ' ἐπιδιωχίας βῆσιν ἰχθύν.

Id est:

Sciote nunc Jupiter primus deorum summus & optimus.
 Terræ, & Sol, & Erinyes, quæ sub terra
 Homines puniunt quicunq; periurium iurarint,
 Quod nequaquam ego puella Brisida manu intuli,
 Neq; cubilis occasione usus, neq; alicuius alterius rei.
 Sæd erat intacta in tentoriis meis.
 Si vero quid horum periurium, mihi dii (idololatra loquitur)
 mala dent.

Dixit: & iugulum apro abscidit seuo ferro,
 Hunc quidem Tbalhybus cani maris in magnum stultum.
 Iecit, aduolvens escam piscibus.

- 11 ¶ Iulius, li. 1. decad. 3. Carthaginensium iurandi modum describit, inducit enim Hannibalem læua manu agnum tenentem, & dextra silicem lapidem, precantem Iouem & ceteros quos vocat falso deos, vt si falleret, ita eum mactarent, quem admodum ipse agnum mactasset, & secundum precationem pecudis caput saxo elidisse. ¶ Qui ad certamen Olympicum descendebant eorumq; parentes & fratres, super extra immolati porci, conceptis verbis iurare solebant. Nihil se fraudis, nihil deceptionis attulisse, aut secus quam leges paterentur Olympicæ commississe, Pausan. in Eltra.
- 12 cis. ¶ Meminit Sophocles & Callimachus, alique grammatici, morem fuisse apud Græcos in faciendis fœderibus, vt ferrum candens tenerent, & vt tandiu fœdus perduraret precatos Deū, quâ diu Mydrum mēdē, latuisset (id enim ferro candenti ac ignito nomen.) tatimque Mydrum in mari præcipitasse. ¶ Homerus Odyss. 2. meminit, de magno quodam suorum deorum iuramento, quod iurasse Telemacho eius nutrice refert:
 ὅς ἀρ' ἔρη χροῖς ἢ θεῶν μέγας ἔρεον ἀπ' ὀρνυ.
 ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ ῥ' ἤμοσον τὸ τελεῖται πρὸν τὸ ἔρεον. &c.

Id est:

Sic loquuta anus, deorum magnum iuramentum iurauit,
 Ceterum postquam iurauit, perfecit, iusurandum. &c.
 Magnum illud quod esset iuramentum, explicasse mihi videtur Plutarchus, in vita Dionis. dum meminit de eo quod Callicrates siue Callipus, exhibuit in de Proferpine, a forore Dionis & Arete vxore interpellatus & adiuratus, de non nocendo Dioni. Erat, αἰδ' ἢ ἔβουλον ἀνὸν ὀμῶσαι ἢ μέγας ἔρεον, ἢ δὲ τοῖσ' ὄ. κατὰ δὲ εἰς τὸ θεομοφῶρον τέμνει ὁ δὲ δῖος πῶν πρὸς τὸν, ἰερόν τινα ἰουρκίον, πρὸς δὲ δῖος πῶν πρὸς τὸν δῖος, καὶ λαβὼν δὲ δῖος καὶ ὀρνυ, id est, Illa autē volebant vt iuraret maximum iuramentum, quod erat tale. Descendit in templum legiferarum, vt putabant Ethnicos, deorum, is qui fide daturus est, & interea dum sacra quadam sunt, amicum, vt dicunt, dea purpureum induit, & tenens facem ardentem iurat. ¶ Iuramentum ἀρχήτων, Magistratum præcipuorum Atheniensium, erat, se legum præcepta seruaturus, nulla munera accepturos, si secus facerent, stauram auream pœnæ nomine se Delphis erecturos, 15 Jul. Poll. lib. 8. & Plutar. in Solo. vita. ¶ Fiebat & iuramentum solemne apud Ethnicos, applicatione iurantibus ad altare. Et docet id oratio, quam habuit Hannibal ad Antiochum Regem, apud Liuuium, lib. 31. 85. & Flor. lib. 2. c. 61. & Emil. Probus, in vita Hannibal. Appia. Alex. in Iberico. & Libyco, Poly. in 3. Pater Amilcar, Antioche paruum admodum me, cum sacrificaret altaribus ad motum, iureiurando adiecit, nunquam amicum fore populi Romani. Cicero quoque, eum qui iurare vellet solemniter, ad aras iurasse innuit. Ergo, inquit, Cicero pro L. Flacco. is qui si aras tenens iuraret crederet nemo, per epistolam quod uolens iuratus probabit? Et hunc morem etiam fuisse Græcorū idem ipse scribit alibi, idem pro L. Cornelio Balbo. Athenis aiunt cum quidam apud eos qui sanctis grauiterq; uixisset, & testimoniū publice dixisset, & vt mos Græcorum est, iurandi causa ad aras accederet, vna voce omnes iuantes, ne is iuraret, reclamasse. Meminit & Virgilius, li. 4. Æneid. de hac solemnitate,
 Taltibus orantem dicitis, arasq; tenentem. &c.
 Et rursum, idem li. 12.
 Tango aras, mediisque, ignes, & numina testor.
 Scribunt enarratores epistolæ, Antont ad Cidippem, ea quæ dicerentur & promitterentur in templo & ara maxime rata fuisse.

- 17 ¶ Aristoteles vero in republica Atheniensium & Philochorus

prodiderunt, consueuisse Athenienses ad lapidem quendam iuramenta facere. Meminit & Demosthenes oratione in Conone, καὶ πρὸς Ἰδὸν ἀρνύες καὶ ἔρεον, id est, & ad lapidem agentes, & iurantes. ¶ Quod & obseruat Harpocration. Apud Suidam, in 18 verba, ὅτι βῆσιν ἔρεον, id est, in corio sedere, tradidit morem apud Scythas fuisse, vt si quis ab alio iniuria afficeretur, quam vltimus se aduersario fore parem non putaret, vt boue immolato carnes in frusta concissas elixaret, & corio humi extento infideret, manibus in tergum reiectis, quo nullum esse apud Scythas maius supplicadi genus. Qui vero volebat, parte carniū accepta & dextro pede corio insitēs, se pro virili esse ei opem illaturum pollicebatur: estq; id sanctissimum iusurandi. Quod per bonis frusta Scythæ faciebant, legitur aliquando Leuitam in populo Iudaico fecisse, per membra vxoris suæ adulteris enecatæ, quibus iuratum est ad vindictam maleficii. Iudicum c. 19. Scythæ quoque haustu mutui sanguinis faciunt fœdus & iurāt ex more, & ex disciplina quoq; Medorum vsurpata, teste Solino, c. 25. & Herodoto. Apud Iudæos, iuramentum fiebat manu posita sub femore eius cui iurabatur, Genes. 24. & 47. vel leuabatur manus ad cælum, Deut. 32. vel iuraturus applicabatur ad deos, id est, Sacerdotes & Iudices, Exod. c. 22. Inter Christianos, solemnitas ex arbitrio legum & Iudicum elicenda. ¶ Mittitur ad domum ad egregias interdum 20 personas recuperator seu commissarius eo nomine, c. si qui testis, de testi. apud Grego. §. & quoniam cimus, de testi. in Auth. aut. apud eloquentissimum, de fide instrum. C. sitem, eo sit in Auth. generaliter, §. in omnibus, de iureiur. C. l. & ad pecunias, §. si de qualitate, de iureiur. P. l. 2. §. si de iureiur. prop. cal. dan. C. Verum solemne maxime præstatur in oratoriis & Ecclesiis, d. l. generaliter, §. in omnibus, de iureiur. C. in altari, & sanctorum reliquis certa formula, ca. habemus, 2. q. 1. & c. tibi domino Ioanni, 6. dist. certis diebus: nam non omnibus diebus permissum erat iurare solemniter, nempe a septuagesima, vsq; ad octauam Palchæ ab aduentu, vsq; ad octauam Epiphaniæ: in diebus dominicis, ieiuniorum quatuor temporum, in iustis maioribus, c. decreuit, 2. q. 5. Iuratur & iudicis Sacrosanctis scripturis, §. 1. & §. nulli, de sanctis, episc. in Auth. l. rem non nouam, C. de iud. l. 2. C. de iura prop. cal. vel per Euangelia presentia, c. quoniam, 1. q. 7. C. Imperator, 11. q. 1. ¶ Iuramentum non solemne, 21 simpliciter & de plano fit, non adhibita solemnitate. Et iuratum in eo fere ad libitum, & per ea quæ cuiq; maioris vel dignioris viderentur venerationis. Arg. l. x. populus minoris Africæ regionis Cyrenaicæ, cum stultide tantum nanes deos putarent, per eas deierabant, sicut & eas consuebant per oracula, & precabantur, Pompo. Mela. li. 1. de situ orbis. c. 8. Veteres alii iurabant per bractea, Zeno Citiens per Capparium, Atheniensis, li. 9. Dipnosopbi, ca. 1. ¶ Apud Platonem & iurat Socrates per Canem, Plato in Hippiam. mai. iurabat & per Anferem & Plataum, non quod ea deos putaret, sed ne per Deum iurare cogeretur, vt ait Apollonius Tyanæ apud Philostratum, li. 6. de eius vita. ¶ Putabant idololatæ iuramentum Stygis paludis vt fingebant inferorum, diis suis stipendum, omnibusq; venerandum, vt est apud Apollo. Rhodium, lib. 2. Argonau. pag. 65. Et apud Virgilium,
 — Stygiæq; paludem
 Di cuius iurare iument, & fallere numen.
 Et apud Hesiodum in Theogonia. Et apud Antonium,
 Quæq; piat diuum periuria nocticolor Styx.
 Et apud Homerum sæpe, qui & vocat hoc iuramentum magnum, vt Odyssæa 2. & 5. ¶ Iurabat Achilles contendens cum Agamæ 24 noue, per sceptrum gladio decorticatum, quod folia amplius nõ fouebat, quod portabat Indices, reges, & qui leges a Ioue hauserant, Homer. l. 1. Magnum iuramentum. Ethiopebus iurare per cineres maiorum, in vrbibus sepulcorum, Diodo. Sicul. lib. 4. cap. 1. ¶ Iurabat Cyrus rex Lylandro apud Xenophontem, in œcono 25 mi. is. per Mythram, per magnū numē Petrarum, præcipue quod ita secundum Suidam sol illis dicitur. Helychius tradit Rbadamantæia esse iuramenta. per canem, per anferem. ¶ Iurabat Pythagorici per quaternarium numerum, tanquam iuramentum, quo fides nitatur & credulitas firmari possit: iuramentum q; hoc habitum fortius, vt ait Ioachimus Rhingenbergius li. de ratione studii, eo quod fere apud omnes gentes nomen Dei sit fere Tetragrammaton. Dicunt enim Egypti Den déul: Arabes, Alla: Petræ, Sire: Magi, Orsi: Mahumetistæ, abgd: Græci, θεός: Tulci, Elar: Latini, Deus: Galli, Dieu: Hebræi, Ioua. Eratque huius iuramenti forma:
 Iuro ego per sanctum pur a tibi mente quaternum,
 & eterne fontem naturæ, animiq; parentem.
 Et apud Virgilium Æneas sic Didoni iurat, 26

